

Король А. С.

студентка 2-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПШ»

Науковий керівник:

Попов К. Л. к.ю.н., доц. факультет соціології та права НТУУ «КПШ».

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ВРУЧЕННЯ ОСОБИ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

Повідомлення особи про підозру є одним із різновидів процесуальних рішень, яке приймається прокурором, або ж слідчим за погодженням з прокурором, до закінчення розслідування у кримінальному провадженні. На основі даного процесуального рішення, яке ґрунтується на доказах, зібраних у ході проведення досудового розслідування та слідчих дій, конкретна, встановлена слідством, особа набуває процесуального статусу підозрюваного.

Повідомлення про підозру згідно ч.1 ст.276 Кримінально-процесуального кодексу України (далі КПК України) здійснюється лише в порядку ст. 278 КПК України та лише у випадках, коли особа затримана на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення, у випадках обрання до особи одного з передбачених цим Кодексом запобіжних заходів та наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення. Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб визначаються главою 37 («Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб») КПК України. Відповідно до ч.1 ст. 278 КПК письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення - у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень. Якщо особа затримана у порядку ст.208 КПК України, то на відповідно до ч.2 ст. 278 КПК України письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання.

Однією з проблем чинного Кримінально-процесуального кодексу України є відсутність чіткої дефініції терміну «вручення». Адже «вручення» включає в себе низку процесуальних дій, зокрема: виклик та встановлення особи, якій повідомляється про підозру, усне оголошення даній особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення передбаченого диспозицією статті особливої частини Кримінального кодексу України, розтлумачення підозри по суті, вручення пам'ятки про процесуальні права та обов'язки особи в статусі підозрюваного передбачених ст.42 КПК України, підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення, місце, дату, час його вручення, підпис особи, яка отримує повідомлення та фактична передача письмового повідомлення про підозру.

Законодавством передбачена можливість та порядок виклику слідчим, прокурором особи для участі в процесуальній дії, якщо дана участь є обов'язковою. При цьому відповідно до положень ч. 1 ст. 139 неявка учасника кримінального провадження за викликом без поважних причин або відмова повідомити про причини свого неприбуття, тягне за собою негативні правові наслідки для неї самої, які полягають у можливості застосування грошового стягнення або приваду, а саме від 0, 25 до 0, 5 розміру мінімальної заробітної плати.

Відповідно до ч. 1 ст. 140 привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час. Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування - слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи. Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали.

Згідно з ч.1 ст. 135 особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою. Зміст повістки включає в себе: прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює виклик (наприклад: старший слідчим СВ Солом'янського РУ ГУМВС України в м. Києві майором міліції С.), найменування та адресу установи, до якої здійснюється виклик, номер телефону чи інших засобів зв'язку (наприклад: каб. №30 ТВМ №4 Солом'янського РУ ГУ МВС України в м. Києві, вул. Полковника Шутова, 3 тел.(044)456-12-06, (044) 456-12-00), ім'я (найменування особи), яка викликається та її адреса (наприклад: громадянин А. , що

проживає за адресою: м. Київ вул. Гарматна 14А, кв.16), номер кримінального провадження, в рамках якого здійснюється виклик (наприклад: в рамках кримінального провадження внесеного до ЄРДР за № 12015100090000456 від 17.01.2015 року), процесуальний статус, в якому перебуває викликана особа, процесуальна дія, для участі в якій викликається особа (наприклад: для допиту в якості свідка гр. А), час, день, місяць, рік і місце прибуття викликаної особи, наслідки неприбуття особи за викликом із зазначенням тексту відповідних положень закону, в тому числі, можливість застосування приваду, передбачені КПК України поважні причини, через які особа може не з'явитися на виклик та нагадування про обов'язок заздалегідь повідомити про неможливість явки, підпис слідчого, прокурора, який здійснив виклик.

Оптимальним способом здійснення виклику є вручення повістки безпосередньо особі, яку має на меті викликати слідчий, прокурор. Алеу разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання ч.2 ст. 139 передбачений порядок вручення повістки для передачі особі шляхом вручення її під розписку дорослому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або адміністрації за місцем її роботи. Важливо, щоб особи, яким вручається повістка в рамках даної процесуальної дії мали реальну змогу передати її адресату без зволікання.

Одним із головних і найбільш поширених способів здійснення виклику є надсилання повістки поштою, найчастіше на практиці використовується поштове відправлення у вигляді рекомендованого листа з повідомленням.

Відправка повістки електронної поштою на даному етапі не дуже розповсюджене явище серед працівників слідчих органів та прокуратури. Хоч даний спосіб вручення повістки міг би суттєво зекономити час слідчого, прокурора, але врученою повістка, вважається не з моменту надсилання електронного листа, аз моменту, коли громадянин надішле електронним лист – підтвердження про отримання повістки, що не виключає можливість ігнорування повістки надісланої в вищевикладений спосіб особою, якій вона надіслана.

Під час виклику за допомогою телефону зміст повістки має бути роз'яснено особі, яка викликається, з дотриманням вимог змісту письмової повістки. Водночас законом не передбачено способу фіксації виклику по телефону та підтвердження отримання здійсненого виклику. Неявка викликаної у такий спосіб особи не може розглядатися як безспірна підстава для застосування стосовно неї грошового стягнення або приваду, що дуже часто ускладнює роботу слідчих на практиці.[4, с.116]

Відповідно до ч.8 ст. 135 КПК України особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прийти за викликом. Це законодавче положення має значення гарантії забезпечення прав особи, а саме її права на захист. Чинним законодавством також передбачені і винятки із правил стосовно дотримання строку повідомлення про виклик.

У науковій літературі зазначено, що момент оголошення повідомлення про підозру відбувається обов'язково за наявності підготовчого етапу, який, зокрема, включає і посвідчення особи підозрюваного за допомогою перевірки документів. Лише після виконання підготовчого етапу слідчий, прокурор вголос оголошує повідомлення про підозру. Після того, як слідчий, прокурор упевнився в особі громадянина та оголосив йому про підозру підозрюваному має бути роз'яснена суть повідомлення про підозру.

А Ципкін зазначає, що для підозрюваного дуже важливо, щоб йому поряд з оголошенням фактичного змісту повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та юридичної кваліфікації були вказані ті докази та данні, на яких ґрунтується процес обвинувачення [3, с.71]

Аналізуючи роз'яснення суті повідомлення підозри, слідчий або прокурор зобов'язані в доступній для підозрюваного формі роз'яснити йому юридичну та іншу спеціальну термінологію, що використовується у тексті, ознайомити його з диспозицією відповідної статті Особливої частини КК України.

Після роз'яснення суті повідомлення про підозру слідчий, прокурор повинен вручити підозрюваному пам'ятку про процесуальні права та обов'язки підозрюваного, одночасно роз'яснивши їх (ч.2. ст. 276 КПК України). Отримання підозрюваним пам'ятки слід

засвідчити підписами як самої підозрюваної особи так і тої, що повідомляє про підозру, що засвідчить сам факт отримання і передачі даної пам'ятки. Пам'ятку про процесуальні права та обов'язки підозрюваного необхідно складати в двох екземплярах: перший з них вручається особі, яку повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення передбаченого диспозицією статті Особливої частини КК України, а другий – долучається до матеріалів кримінального провадження.

Наступним кроком вручення повідомлення про підозру є зазначення в повідомлення про підозру підписів слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення, місця, дати, часу його вручення підпису особи, яка отримує дане повідомлення.[4 с.117]

Завершує порядок повідомлення особі про підозру такий захід, як безпосереднє вручення слідчим, прокурором копії повідомлення про підозру. Та згідно з ч.4 ст. 278 дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність невідкладно вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Чинний КПК сьогодні не включає допит підозрюваного до обов'язкової процесуальної дії інституту повідомлення про підозру, на відміну від раніше діючого КПК 1960 року, коли слідчий повинен був допитати обвинуваченого негайно після його явки або приваду і в у всякому разі не пізніше доби після пред'явлення йому обвинувачення (у КПК 1960 р. не існувало поняття вручення повідомлення про підозру, натомість дана процедура мала назву – вручення постанови про притягнення в якості обвинуваченого). Дана процедура має досить позитивні характеристики. Адже завдяки проведеному допиту підозрюваного слідчий отримує можливість одержати відомості про відношення підозрюваного до здійсненого повідомлення про підозру, про ступінь його участі у вчиненому кримінальному правопорушенні, про участь і роль у злочині інших осіб, про обставини, що спростовують, чи закріплюють повідомлення даної особи про підозру. Натомість для підозрюваного допит – це одна із форм захисту, адже на допиті підозрюваний може не лише повідомити про відомі йому факти. Але й робити висновки, наводити аргументи. Якщо підозрюваний не визнає себе винним, то в рамках даної процесуальної дії він має змогу викласти факти, посилатися на різні обставини які б спростовували його причетність до вчинення даного злочину, критикує та спростовує докази, на яких заснована підозра. [5, с.327] Висновки. Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що особа отримуючи письмове повідомлення про підозру та набуваючи статусу підозрюваного з одного боку, обмежується в деяких своїх правах, а з іншого – наділяється специфічними правилами, реалізація яких можлива і необхідна в рамках кримінального процесуальних відносин (право на захист, надавати докази, заявляти клопотання оскаржувати дії слідчого і т.д.). Також після набуття особою статусу підозрюваного значно розширює повноваження її захисників. Адже до повідомлення особи про підозру остання перебуває лише в процесуальному статусі свідка. А свідки (і, відповідно, їх адвокати) дуже обмежені в правах порівняно з підозрюваними та їх захисниками.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України 2012 року
2. Кримінально-процесуальний кодекс України 1960 року
3. Цветков П.П «Исследование личности обвиняемого». –Л. : Изд-во ЛГУ, 1973 – 240с.
4. Фараон О.М. « Вручення повідомлення про підозру в рамках чинного Кримінально-процесуального кодексу України. Національний юридичний журнал». – К.: В-цтво НАВС України, 2014 – с.115-117
5. Наливайко Є.М. «Проблемні питання пов'язані з повідомленням особи про підозру. Публічне право №1 (9)». – Х.: Публічне право, 2013 – с.328